

ИЗДАВИ ТРИ ПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ 60 ГР. НА ГОДИНУ, 32 НА ПО ГОДИНЕ.

ГОДИНА

6

1869

ВОЈИН

БРОЈ

30

20. Октобра.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Војно-научне задруге и њихов значај. — Тактика примењена
на терен. — Уписницима војиновим.

Војно-научне задруге и њихов значај.

(ПРОДУЖЕЊЕ).

Све те војно научне дружине имају цел, да шире просвету у војци и да пробуђују дух удруживања међу официрима: у швајцарској дружина још има утицаја и у решењима средсредног савезног правителства у војним питањима и има право да подноси правителству адресе, у којима казује жеље друштва. Главне скупштине швајцарске дружине држе се сваке године три дана редом у главним варошима кантона. На тим скупштинама, на које се позивљу сви официри, дружина бира председника и чланове управе; ту се читају и бољи састави поднешени друштву. Сваке године дружини дају се задатци за конкурс и за најбоље саставе издају се награде. Осим тога преко зиме чланови друштва држе у својим кантонима јавна предавања и тиме много приносе ширењу знања у војсци. По најновијим датима дружина има 2365 чланова од официра из разних кантона. Дружина постоји од 1833. год. но највише је напредка учинила, од како јој је председник пуковник Ганс-виланд.

У прусији војно научна задруга по стоји од 1842. год. Краљ јој је заштитник; сви краљевски принчеви почастни су чланови. Редовни чланови могу бити сви војници како они који служе тако и они у оставци; број редовних чланова је 260 но дозвољено је уписивање и преко тога броја, само што такви чланови немају право гласа у скуповима и постају редовнима тек онда, кад се какво место управни. Сваки члан при ступању у друштво плаћа на библиотеку једну круну (око 3 дуката). и после сваке године улаже сваки 6 талира.

Сваке године на главној скупштини дружина бира чланове управе: управитеља, под управитеља, два секретара, два рачунара, библиотекара и овоме помоћника. У помоћ библиотекару дају се још четири помоћника, од којих сваки има по једно од ових одељења: један тактику и стратигију, други артилерију и инжињерију, трећи ђеографију и статистику, четврти политичне науке. Преко зиме (од октобра до априла) чланови друштва држе скупове најмање у месец дана једанпут и ту читају саставе научног садржаја или претресају питања која подноси и предлаже управитељ; скупови ти бивају обично у вече од 6 до 8¹/₂ часова. На скупу 25. Јануарија ове године као на дан рођења Фридриха великог, био је краљ, наследник, принчеви Адалберт. Албрехт и Александар. Ту су читани наравно само састави што се односе на живот знаменитог краља-војводе и на име: Управитељ војне Академије ђенерал-Лајтнант Ецел читао је сасвим нову расправу о политичком завештању, које је краљ Фридрих Вилхелм

I. оставио своме сину Фридриху П. а бреславски професор, др. Кицен, прочитао је одговор на тему: „Нацрт неких важнијих момената из живота Фридриха као великог војводе.“ У тој својој беседи он је расправио једно устмено но не потврђено никаквим основима предање из 1745. год. и затим две епизоде из седмогодишњег рата: једну из битке код Колина (18. Августа 1757). а другу из битке Лигница (15. Августа 1750.).

Неможемо да не свратимо овде пажњу читалаца на једну прилику, која је само у прусији могућа: нв једном истом скупу тако рећи редом, читају своје расправе: ђенерал-Лајтнант, управитељ војне академије, о предмету, који спада сасвим у политичку историју; професор пак универзитета, лице грађанско јако увежено са својих књижевних заслуга — о епизодама чисто војно — историјским.

У холандији основано је у Хагу друштво за унапређивање војних наука 1865. год. и до сада још ради на своје уређењу. Чланови могу бити — не иначе него балотирањем избрани сви официри стајаће војске, милиције колонијске војске, а тако исто и лица грађанског реда ал не млађи од 20 година. Сваки члан плаћа годишње 4 ворината. Скупови друштва држе се сваког месеца преко зиме од 1. октобра до 1. Маја. Избор предмета за саветовање остављен је самим члановима, но строго је забрањено дирати у радњу правителства и основне војне установе; у скуповима а тако исто и при читању могу учествовати и лица која нису чланови. После сваког читања настаје дебата, у којој могу учествовати сви присутни, с тим само ограничењем, да један не може говорити више од два пут.

Друштвом управља из средине његове избрани комитет, који има право да предлаже на скуповима разна војна питања на расправу.

Осим тога има особита комисија, која заједно с комитетом решава: који се од прочитаних састава могу печатати; решења те комисије одобрава скуп друштва.

О најновијим војно научним задругама — аустријској и баварској у стању смо да саопшtimo подробније извештаје, јер оне редовно износе на јавност записнике своје радње.

У време владања аустријанаца Ломбардо-венедијском краљевином официри аустријски основали су тамо у свима већим варошима дружине, које су и мале поглавито карактер забаве, јер су обитаоци против војске непријатељски расположени били, па је ова морала стварати сама себи забаве, јер је у грађана наћи није могла. Чланови друштва плаћали су неки мали улог и одатле су набављали журнале и новине; скупови држани су по гостионицама или касинама, по некад премда врло ретко, држана су на тима скуповима и јавна предавања. Такве дружине или као што су их они називали, војничке касине, биле су по свима већим варошима, где је аустријска власт допирала. по најзнатнија била је касина у Верони, јер ту је увек био велики гарнизон.

Веронска касина имала је и повећу библиотеку, која је пренешена у Беч кад су аустријанци из Италије оселили се. Кад се после битке код Кенигреца у Аустрији пробудила тежња, да се свом снагом потпомогне умно развије друштва у опште а нарочито војника, онда неколицина официра намисле да скло-

пе војно — научну дружину, која би имала задатак, да шири међу војницима војничка знања а у исто доба била би стално место за скупљање војника. Предлоге у томе смислу подношене неколицином официра мистар војни одобри и наложи им, да начине штатуте и обећа им своју заштиту и помоћ правителства, да мисао ту у дело приведу. И зајеста на свршетку 1867. год. израђени устав друштва под именом „Бечка војничка касина“ буде одобрен, друштву се преда бивша варошка библиотека и цар изда из своје касе одма 10.000 фор. на целъ уређења друштвеног.

По штатутима друштва је целъ да гаји дух удруживања и да шири војничка знања и науке. Друштво има чланова — оснивача, а то су они који су на цељи друштвене дали најмање 100 фор., даље редовних, почастних и дописних чланова. Редовни чланови могу бити сви официри и чиновници војничке управе како у служби тако и у оставци, ако имају пензије; војници пак, који нису чланови но за време живе у Бечу, пуштају се у касину као гости; осим тога у касину могу долазити морски кадети и питомци старијег разреда већих војних заведења. Сви чланови имају равно право гласа на скуповима и уживају и сва остала права, која су с чланством скопчана. У касини има као обично у клубовима библиотека, журнале, новине, разне игре и трпеза. Сви чланови дужни су старати се о достижењу цељи друштвене и марално и материјално. Улози се дају месечно и оволики су:

фор. кр.

Фелдцајгмајстор . . . . . 8. „

Бенерал коњице . . . . . 6. „

Фелдмаршаллајтнат	5.	„
Бенерал-мајор	3.	„
Пуковник	2.	„
Потпуковник	1.	20
Мајор	1.	„
Капетан I. класе	„	70.
— II. —		60.
Поручик		40.
Потпуручник I. класе		35.
— II. —		30.

Сразмерно овоме опредељени су и месечни улови чиновника и пензионара.

Улог се плаћа 15. сваког месеца између 9 и 12 часова; ко за то време не плати сматра се, да је из друштва иступио.

Гости се пуштају без плаћања али само на време од 2 месеца.

На управи је савет, који има председника, помоћника председника (ови су увек ђенерали) и чланове; сва ова лица бирају се на главној скупштини, но за избор чланова савета друштво се дели на групе по родовима оружија и свака група бира на 100 људи једног саветника осим тих чланова савета бирају се још једанајест лица једино за научни рад савета и овима се додаје и уредник журнала, у коме се печатају, извештаји друштва. Саветници бирајусе на две године и сваке године мења се половина. Савет управља икономијом друштвеном и даје о томе раџун главној, скупштини која се држи у месецу Јануарију.

Решења саветска извршује комитет, састављен од саветника под председништвом помоћника савета. Комитет има два одељења: прво од 8 чланова упра-

вља економијом друштвеном и клубом; друго из 12 чланова научним радом, овом одељењу припада и библиотекар друштва, кији је такође саветник.

Не упуштајући се у подробности устава односно примања и искључавања чланова, и радње савета и комитета, примећавамо само то, да научни одсек комитета има још особиту наставу за свој рад, и доста је самосталан односно савета друштвеног. Сходно томе наставлењу комитету је главна цел да ради на ширењу војних знања, а то достиже јавним предавањима и беседама на скуповима расправама књижевних производа, печатањем и издавањем састава војно-научног садржаја, и најпосле библиотеком друштвеном и музеумом, кад се овај устроји.

(Продужиће се.)

Тактика примењена на терен.¹

с француског П. В.

У Journal-у de l'armée belge № 217 изашла је рецензија на Тактику, коју јенаписао белгијски мајор Вандевелд — Ту рецензију дајемо ми нашим друговима у српском преводу. Ово чинимо колико зарад тога да упозна по наше другове са сувременим ваљаним војничким писцем, толико још и више са тога што ми у истој рецензији наиђосмо на једно важно артилеријско питање, које ће јако интересовати наше артиљере. Питење је дал' је артилерија што добила тиме што је усвојила жлебне топове? или је

¹ La Tactique appliquée au terrain par le major Wandelwelde, officier d'ordonnance du poi, — première partie 7,50 фран.

штогод изгубила? Са наше стране ми за сад на ово питање ништа неодговарамо толико само можемо рећи: Да је жлебна артилерија од њеног постанка па до последњег рата 1866 год. дакле за то кратко време сувише похвале добила, док притом мајор Wandewelde неће ни да чује о тој хваљеној жљебној артилерији и ни да је спомене у својој тактици Видећемо шта ће странци рећи, и на шта ће се решити — који² зарад тога и пробе чине; Но свакојако и ми петреба да останемо равнодушни према томе врло важном артиљеријском питању једно с тога што ми имамо још глатке неизжљебљене артиљерије³ а друго и нарочито за то што ми немамо толико пара да можемо непрестано оружје мењати као неке европске државе.

Под горњим насловом написао је ту скоро књигу један од наших сурадника, мајор Вандевелд, коју најтоплије препоручујемо нашој војсци.

У тој књизи писац је гледао да што простије искаже све оно што би нам могло доћи у рату. Писац исте књиге саглашава се потпуно у мњењу са оним што је Наполен I рекао Gouvion-Saint-Syr-у: „Ако и један дан само добијем времена тад ћу написати једну књигу, у којој ћу исказати начела и то тако да она буде појмљива свима војницима и да се из ње може изучавати рат као и свака друга наука.“

² Wehrzeitung бечки у бројевима 84 85 доноси резултате сравнителне пробе учињене на Simmering-у 17, 18, и 23 Марта. Према тим резултатима Арколеј пише критику у горе поменутом журналу истом броју.

³ Ми имамо још глатке артиљерије 12 F топови неизжљебљени су тако исто и хаубице од 12 остале су неожљебљене 6 F хаубице од 13и 16, које се последње (хаубице) и немогу изжљебити.

Са тог гледишта и он је написао тактику. У целом раду писац није нигде смео с памети савет великог војводе.

„Греше они, који држе да за управљање великим као и малим операцијама треба бити учен као Monge, Neuton, Laplace. Књигу коју ми дајемо нашој војсци, није тешко добро је разумети; незаштева се за то веће знање од оног што га имају упоште сви официри, већи Срој под официра и питомци регименатских школа, који су се решили на каријеру у војсци.“

„Наша књига биће подељена на 2 дела.

„У првом делу биће теоријски развијено и примерима објасњено све оно што се изучава у 7-мом делу четне школе и из правила пољске службе т. ј.

„Како треба на датом терену разместити предстраже, како треба патролирати и осматрати дању непријатеља;

„Како треба направити крови терена, који су патроле или који је дању осматран.

„Како треба постављати заседе, како се проводи транспорт, како треба нападати и бранити местне предмете: куће, зидове, замкове, гајеве, баште, села, насипе, реке, потоке, јаруге, мостове, теснаце и т. д.

„Цело теоријско развијање сваког појединце од горњих одељака биће пропраћено применом на практику објашњавајући плановима створ месности и тумачећи све примерима из ратне историје.

„У другом делу исте књиге говори ће се о терену упоште и својствима његовим (Résumé du grand manuel Topographique); о стратигијском осматрању шпе-

цијалном и офанзивном) и о употреби гвоздених путова у рату. Даље у истој књизи биће исказата стратегијска начела говори ће се о обрани држава, о нападу и обрани велики утврђени позиција и напоследку доћи ће тактика за борбу већих и мањих војних тела.

„Као и у првом делу теоријско развијање сваког појединце предмета биће пропраћено применом, објашњено картама и плановима и истумачно примерима из ратне историје те ће се тим начином моћи све лако проучавати.“

Да би наши читаоци могли унапред посудити о овој књизи, коју им ми толико препоручујемо учинићемо најбоље ако им унапред дамо увод у ово дело. Као што ће се видети, писац се усудио да изађе из постојећег колотрага; његове оригиналне мисли, које је он са убеђењем износи свету на видик изазва ће велико трвење међ војничким писцима што ће свакојако бити од користи за војничко знање.

УВОД.

Општа правила, дефиниција и начела.

Науком се кидају ланци у које је природа човека укопчала.

Општа правила.

Многи држе, да је војна 1866 год. многе измене у војевању учинила нарочито у тактики. Тако многи војнички писци о бојишту (*sur le champ de bataille*)

веле да са новим пушкама које брзо пуцају и са новим топовима који далеко терају **обрана (дефанзива) добија превагу над нападом (офанзивом)**. Верујемо да је обрана у свези са нападом, као спрема за добар напад и употребљена као што ваља, свагда и у свако доба добро цењена у тактики. Њену ваљану употребу показао је Велингтон (Wellington) против Француза у Шпанији и на Ватерло-у. Ма да његови војници беху наоружати кременачама, опет он знао је и ту слабу ватру за добар јуриш користити; или другим речма: умео употребити ватру и бајонет против трупа, које су научиле само трчати на јуриш „á attaquer le boeuf zes cornes“ као што маршал Бижо вели.

Ма како начин ратовања Велингтонов био препоручљив против таке војске опет за то ми држимо да би било опасно и погрешно поставити према томе као начело за у будуће, да **ће обрана имати превагу над нападом**.

Данас као и пређе у свима епохама, стратигијска офанзива уздизала је морал у војсци. Даље и на самом бојном пољу кад војска пред непријатељем маневрује, или кад предузимље маневар да обиђе непријатеља или да га с' крила схвати, или кад напоследку сама она грози њеној одступној линији увек ће због тога бити у преваги над обраном.

Да видимо сад да л војна 1866 год. сведочи у корист дефанзиве, као што многи веле, или не?

Ми одма унапред кажемо, да баш сами резултати 1866 год. на које се браниоци дефанзиве позивљу говоре против тога: да је дефанзива у преваги над офанзивом. Аустријанци, који се како у тактици

тако и у обрани држаху дефанзивне методе ратовања, били су свуд тучени где су се год сусрели са Прусима. Пруси су их тухли и то не толико обилазећим маневрама и јаком ватром из иглењача већ по највише јаком моралном снагом, која је једино могла произићи отуда што су они Иницијативу узели и вичито нападали.

Код Влшменац на прилику фронтална борба није дала никакви резултат, неколико људи пало је с' једне и друге стране. Бригада Восе својим обилазећим кретањем, решила је битку без да је и један пушчани Фишек у трошила.

У битки на Садови, Жлум, који су бранили Аустријанци и који је добро био утврђен, узели су Пруси и то самим челом колоне, без да се цела колона била развила и Аустријанце напала. Росбриц, коју су заузели и бранили Пруси отели су им Аустријанци. Неханиц, бранили Саксонци наоружани са пушкама брзо пуцајућим. И при свем том што су иначе у тој битки подржавани били 8-мим Кором Аустријским морали су уступити Неханиц много мањој војсци Пруској.

Бригада Ханенфелд, без да се и тукла, просто само једном обилазећом маневром на Лохницу оте 58 топова, зароби 5000 војника и тако је морално дејствовала на целу битку да је Бенедек, поред тога што је имао још 50,000 војске у резерви, која још у битку није ни ушла, морао одступати.

Које су дакле биле борбе у овој војни, које сведоче у корист дефанзиве? То ни су сигурно били судари у бреговима! судари у којима је браниоц изгубио 40,000 људи и морално пропао, утечен.

Пруси су све добили и у свему успевали офанзивним кретањем на бојном пољу, опкољавајућим нападима, којих је конвергентна ватра увек у надмоћију над дивергентном (расута на све стране) обране.

И у тактици и у стратигији офанзива не само уздиже морал у војсци већ јој даје и материјалну надмоћност над браниоцем. Војска која је непрестано у обрани и која непрестано може бити опкољена тактично свагда је потучена и то не само уздигнутим моралом нападача него та које и за то што је ватра конвергентна опкољавајућег нападача увек у неизмереном надмоћију над дивергентном ватром браниоца.

Из свега овог може се као опште правило поставити ово:

Треба се добро чувати и у колико је могуће више да небудемо тактично опкољени (обухваћени) у полупречнику дејства оружја коме је браниоцу изложен.

Даље са сигурношћу може се и то рећи: да је офанзива као што ваља управљана увек у надмоћију над дефанзивом нарочито у тактици. Ово је правило опште и вреди за све оне, који умеду поље управљати офанзивом, и не вреди само за оне који неумеду маневровати. Тако наприлику, кад су две трупе које се туку равноодстојно једна према другој распоређене, тад је она која очекује противника да јој на домашај добре ватре дође и онда на њега пали и затим јуриша у надмоћију над нападачем. То би истина изгледало противне горњем правилу

ал се на жалост мора признати да ту неможе бити ни речи о некој тактичној комбинацији нападачевој.

Опште правило. Треба избегавати напад са фронта, или ако то мора бити тад треба са једним крилом јаче дејствовати, дакле тамо и више снаге имати, — или томе се нападу мора присајузити пострано кретање или обилазећа маневра.

На свршетку Наполеонских ратова многи од ђенерала француски сматраху сваку маневру која управ неводи противнику као губитак времена и поред тога као знак слабоће и изнемоглости. Они беху убеђени о њиховим фронталним маневрама да морају победити, и да нема противника који ће моћи њихов удар издржати.

Кад се има посла са таквим противником, који презире тактичне Комбинације и који наступа управо напред тад је лако с' њим тући се: причекати га на добру ватру и онда на онако ускомешаног и проређеног јуришати, — **дефанзиву са офанзивом дакле везати** (la defensive avec retour offensif), **ватру са бајонетом**. Велингтон је доказао да је овака маневра добра за оне француске ђенерале, који презираху све тактичке Комбинацију и који са голим прсима мисле освојити град. —

Данашњи топови, који далеко терају и пушке што се брзо пуне, дал' су штогод уздигли дефанзиву као што се то вели? Ово је врло важно питање и треба добро о њему мислити на изрећи суд.

Од како је изнађен барут, и од како се почело употребљавати оружје које далеко тера обрана је позиција, местних одељака, местних предмета и т. д

почела губити у толико у колико је оружје усавршавано и у колико је даље терало. Ово су и други потврдили.

Ако је то очевидна истина што смо сад казали, и ако је сво пређашње оружје ишло у корист нападу, офанзиви, онда зашто би ово последње усавршење оружја (ако га има) било противно?

Превага напада над обороном, која произлази из надмоћности Конвергенте ватре напада над дивергентном обране може бити само увећана мложином избачених метака с' једне и друге стране. Што се пак тиче веће даљине новог оружја, и она иде у корист нападу, јер обухватајући још издалека противника нашом ватром ми смо мање изложени ватри браниочевој а притом мање губимо од наше дејствителности по он. Другим речма: ватра браниочева биће у толико дивергентнија (раштрканија) и у толико ће слабије дејствовати у колико је лук образован фронтом напада већи, док притом ватра нападачева биће у толико више обухватајућа (конвергентнија) у колико лук којим је опкољен браниоц буде већи.

Рећи ће се да то може бити истина за напад и обрану утврђених места и позиција, где нападач обухвата браниоца, но да неће важити за трупе, у пољу које се често туку без икаквих тактичких Комбинација. Без сумње је, као што пре рекосмо, обрана над нападом у случају кад нападач управо напада — тад је ватра и бајонет у преваги над самим нападом. Но и при свем том неможе се у начеду одобрити маневра така, која је употребљена против нападача, који прави погрешке и презире све тактичке Комбинације.

Тако је исто погрешно веровати да бојно поље и најмање личи на екзерцирно, и да маневре у мирно доба имају аналогије са биткама дејствителним.

Битка је често низ самих судара, обрана и нападаја местних одељака, и месних предмета, који могу бити користни или штетни за онога, који их заузима, по томе како он обрану тих предмета схватио буде добро или рђаво, као год и по томе како ватра нападачева (enveloppant) буде више или мање дејствителна на те позиције. (Наставиће се)

Уписницима војиновим.

Ево десет месеци прође, а нека господа уписници још неплатише војина. Уредништво је принуђено било чешће да шиље разносача и да моли да се предплата положи. И нека господа дадоше и хвала им; ал многи говораху разносачу, да ће сами уреднику дати или послати; па бар да тако урадише, ни по јада, ал ни до данас недобисмо новаца. Уредништво — нека му се незамери — ево доведено је дотле, да мора и опет овим путем подсећати ту господу, да изволе новце за војина послати. Има много пријатеља, који без мејанције рачуне склапају; ал нека верују та господа барем то: да војин има дужника и од шест година, па дакле да и рачуни другачије стоје. — Молимо дакле свакога, који војину дугује, да што пре новце пошље; уредништво нежели, да их поименце опомиње.